

**UTILIZAREA MIJLOACELOR DIDACTICE DIGITALE PENTRU
ORGANIZAREA EFICACE A PRELEGERILOR PENTRU
SPECIALITATEA *PEDAGOGIE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT PRIMAR***

Liubov ZASTÎNCEANU, dr. în pedagogie, conferențiar universitar,

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

e-mail: liubaz@mail.ru

Rezumat. Reformele curriculare de ultimă oră presupun o revizuire a modalităților de realizare a orelor de contact direct în sistemul universitar educațional. Susținerea orelor de prelegeri cu materiale didactice digitale, elaborate conform recomandărilor propuse în articol, în opinia noastră, va spori eficiența realizării acestora.

Résumé. Les réformes curriculaires les plus récentes supposent une révision des modalités de réalisation des heures de contact directe dans le système universitaire d'éducation. La réalisation des heures de cours avec les matériels didactiques digitales, élaborés conformément aux recommandations proposées dans l'article, augmentera l'efficacité de leur réalisation.

Sistemul de învățământ superior a fost dintotdeauna foarte diferit de sistemul de învățământ preuniversitar prin mai multe trăsături specifice, dintre care ținem să menționăm:

- Instruirea are loc în baza organizării conținuturilor în unități de curs, care reprezintă o unitate structurată de activități de predare - învățare - evaluare a finalităților de studiu într-un domeniu al cunoașterii[1];
- La ciclurile I și II, unitatea de curs /disciplina poate fi realizată prin activitate didactică auditorială (contact direct): ore de curs/ prelegeri, seminare, lucrări de laborator, lucrări practice, lucrări de proiectare, stagii didactice, clinice și alte forme aprobate de senat; precum și activitate didactică neauditorială: activități didactico-artistice sau sportive; proiecte / teze de an, licență, master; activitate individuală, activități sociale și comunitare, alte activități prevăzute de regulamentele instituționale.[2]

Astfel, se observă, că și în ultimile documente reglatoare ale sistemului de învățământ superior se păstrează tradiționalismul, în special pe dimensiunea formele de organizare a activităților de contact direct: prelegeri și seminarii.

Conform definiției prelegerii, prezentate de către Sorin Cristea în Dicționarul de Pedagogie([3], pag.240), ea este o metodă didactică/de învățământ în care predomină acțiunea de comunicare orală, expozitivă, realizată, de regulă, la nivelul unor colectivități organizate în contextul învățământului superior sau în sistemul de perfecționare a cadrelor didactice. Specificul metodei constă în stocarea și procesarea unui volum apreciabil de informații științifice care este comunicat într-o manieră pedagogică adecvată unui auditoriu relativ omogen din perspectiva pregătirii (un nivel minim de cunoștințe în raport cu tema prelegerii) și a motivației învățării (un grad minim de conștientizare a intereselor socioprofesionale și general-umane, actuale și de perspectivă).

Astfel, din punct de vedere didactic, prelegerea în forma ei clasică de realizare, este puțin eficientă și favorizează în special studenții cu un stil de învățare auditiv. Pentru a

valorifica alte caracteristici individuale de învățare ale studenților și a spori eficiența prelegerii, se recomandă utilizarea diferitor materiale didactice digitale, care pot fi demonstrate în timpul orei. Printre ele menționăm: prezentările electronice, tutorialele, filme didactice etc.

Prezentările electronice. O prezentare electronică este alcătuită dintr-o succesiune logică de imagini unite printr-o tematică și principii de proiectare comune, care prin utilizarea mijloacelor multimedia, poate fi însoțită de un fișier sonor cu comentariile cadrului didactic, de diverse animații, de clip-uri filmate sau de legături către alte documente sau pagini Web etc. În funcție de specificul unității de curs și disponibilitatea mijloacelor tehnice, titularii pot opta pentru diferite aplicații destinate elaborării de prezentări: Power Point, Lateh, Prezy, SmartNotebooke etc. Unele soft-uri, cu o altă destinație, de exemplu Geogebra, permit crearea prezentărilor electronice ca activitate adițională. Avantajele incontestabile ale prezentărilor electronice țin, în special, de calitatea lor de a include un volum foarte mare de informație, necesară studierii, prezentată într-o formă accesibilă auditoriului, susținerea vizuală a mesajului verbal al profesorului universitar și posibilitatea de a reveni la conținutul studiat și prezentat atât în cadrul prelegerii, cât și ulterior.

Structurarea conținuturilor *Prezentării electronice* în conformitate cu recomandările teoriei învățării cumulativ-ierarhice (Gagné, 1969), va asigura calitatea însușirii informației prin crearea și susținerea evenimentelor necesare învățării.

Reieșind din faptul că studenții contemporani sunt deja în majoritate reprezentanți ai generației digitale, informația din slide-uri trebuie să fie organizată într-un mod corespunzător. În prezentările electronice stilul de percepție a informației de către digitali trebuie reflectat prin prezența majoritară a hărților conceptuale, a imaginilor, a tabelelor, a secvențelor multimedia, a dinamicii atât în interiorul slide-ului, cât și în derularea prezentării.

O variantă eficientă de utilizare a prezentării electronice în timpul prelegerii este preluată din practica aplicării acesteia în sfera bussines –ului și seminarelor de formare: se printează pe hârtie slide-urile prezentării, lăsând lângă fiecare slide un spațiu pentru notițe. În timpul prezentării, ascultătorul își fixează întrebările apărute sau alte observații în spațiul rezervat. Respectivele întrebări pot fi ulterior date prezentatorului.

O altă variantă de utilizare a prezentărilor electronice, este varianta, când, paralel cu derularea frontală a prezentării, în cadrul prelegerilor, are loc înregistrarea audio și video (în aplicațiile pentru tabla interactivă) a conținutului întregii activități. Explicațiile respective, întrebările și răspunsurile primite, schimbările în conținutul prezentării se salvează în fișiere aparte pentru fiecare slide. Rezultatul înregistrării poate fi plasat atât pe o platformă de învățare (de exemplu, MOODLE), cât și pe site-ul profesorului sau pe un site destinat special pentru asemenea activități, de exemplu, SlideShare (<http://www.slideshare.net>). În asemenea mod, studentul va avea posibilitatea de a accesa prezentarea în orice moment de timp are nevoie. Aceasta este deosebit de prețios în situația, când studentul, din careva motiv, a absentat de la ore.

Dacă unitatea de curs este însoțită de un curs on-line, titularul cursului poate elabora 3-4 variante ale prezentării, orientate pentru diferite stiluri de învățare: vizual, auditiv, practic, eventual utilizând chiar și diferite aplicații.

Pentru a diminua neajunsurile prelegerii ca metodă de predare, prin utilizarea frontală a prezentărilor electronice, în același timp adaptând activitatea la mediul didactic, putem opta pentru:

- Prezența în slide-uri a unor sarcini provocatoare, adresate auditoriului, care ar motiva studenții pentru activitate sau, cel puțin, pentru sporirea atenției față de curs. Chiar la prima prelegere, în primul slide al prezentării pot fi propuse niște întrebări-situații, care ar ajuta instruiții să delimiteze scopurile studierii unității de curs. Acest element al prezentării îndeplinește funcția de captare a atenție și de stabilire a scopurilor studierii acestei secvențe de conținut sau a cursului în întregime. Spre exemplu, în prezentarea pentru prima oră a cursului de *Didactica matematicii* poate fi propus un set de întrebări, care ar motiva studenții pentru învățarea cursului.

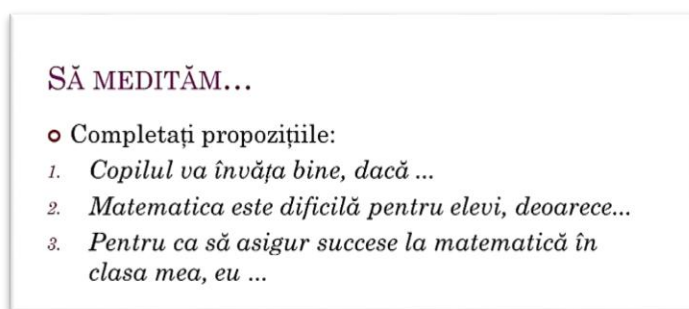

Figura 1. Slide din prezentarea „Valorificarea teoriilor învățării la orele de matematică în clasele primare”

- Plasarea în conținutul prezentării a situațiilor - problemă din viitoarea activitate profesională, situații de proiectare sau secvențe video cu reprezentarea unor momente de la o lecție de matematică în clasele primare, reală sau scenarizate, la rezolvarea cărora studenții să fie invitați să participe pe loc. De exemplu, după expunerea metodologiei generale de studiere a unei probleme simple în clasele primare în prezentarea electronică poate fi inclus un slide cu următoarea sarcină:

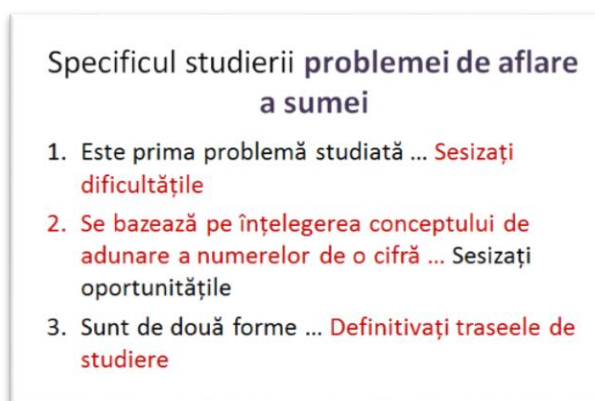

Figura 2. Slide din prezentarea „Metodologia studierii problemelor simple în clasele primare”.

Studentii pot interveni aici cu comentariile respective, fiind ajutați, susținuți și provocați de titular pentru discuție.

- Comiterea în prezentarea electronică a unor erori premeditate, care se referă la contrazicerea cu un fapt științific deja expus sau care urmează a fi expus. La momentul respectiv eroarea, dacă nu este observată de studenți, este pusă în evidență de către profesor și discutată frontal.
- Includerea în prezentarea electronică a unor momente de corelare a predării de un eveniment memorabil (critical incident), potrivit selecționat din istorie, literatură, artă sau practica socială sau profesională, cu scopul de a reactualiza contexte personale. Spre exemplu, în cadrul studierii modalităților de evaluare la matematică, poate fi invocată o amintire a studenților, legată de o situație de evaluare a lor la matematică în clasele primare. Se ascultă 2-3 amintiri, cu care intervin studenții, fiind discutat apoi impactul asupra persoanei, care a expus-o, posibil colegilor săi de clasă și, în general, al unei situații similare asupra elevilor claselor primare.

Secvențe video. În calitate de suport didactic pentru orele de prelegeri, secvențele video sunt mai degrabă un material ilustrativ, cu ajutorul căruia este posibil de prezentat o situație reală sau modelată din domeniul profesional al viitorilor absolvenți universitari. Secvențele respective pentru prelegeri pot avea o durată diferită: de la 30 de secunde până la o oră și mai mult, în funcție de conținutul și destinația lor. Scopul major al utilizării acestor secvențe este de a plasa studentul într-o situație profesională, pentru a demonstra utilitatea studierii unității de curs, pentru care are loc prelegerea. Astfel, profesorul universitar trebuie să determine foarte exact structura, conținutul, durata și momentul de prezentare al secvenței video în cadrul prelegerii.

În dependență de destinația secvențelor video utilizate ca material ilustrativ la orele de prelegeri deosebim:

- *Secvențe pentru demonstrarea unei situații problemă.* De cele mai multe ori, acest tip de secvențe video reprezintă un moment al unei situații profesionale, cu un context necesar de discutat în cadrul unității de curs corespunzătoare. Titularul cursului poate elabora personal această secvență sau o poate prelua din rețeaua Internet, din sursele cu licență freeware, CC BY, CC BY-SA, CC BY-ND etc.[4], respectând limitările impuse de aceste tipuri de licență. Reieșind din destinația lor, secvențele respective sunt de scurtă durată, de la 30 secunde la 5-10 minute. În unele cazuri în secvență poate fi prezentă și soluționarea situației și are sens, ca problema și soluția ei să fie proiectate separat: mai întâi situația problemă, cu o discuție de rigoare, apoi soluția ei, pentru a ne convinge de justetea opiniilor etalate. Un cadru dintr-o secvență de lecție publică la matematică în casa a II-a [5], prezentat în figura 3, poate provoca apariția mai multor întrebări pe marginea celor observate:
 - a) Ce procedeu de calcul, studiat în clasele primare, este vizat în fișele acroșate la tablă?
 - b) În ce clasă are loc lecția respectivă, judecând după materialul didactic prezentat de învățătoare?
 - c) Ce formă de activitate organizează învățătoarea?

- d) Ce etapă a lecției poate fi aceasta?
- e) Câți elevi pot constitui grupul de lucru?
- f) Care este sarcina, pe care o formulează învățătoarea, acroșând acest material didactic pe tablă?

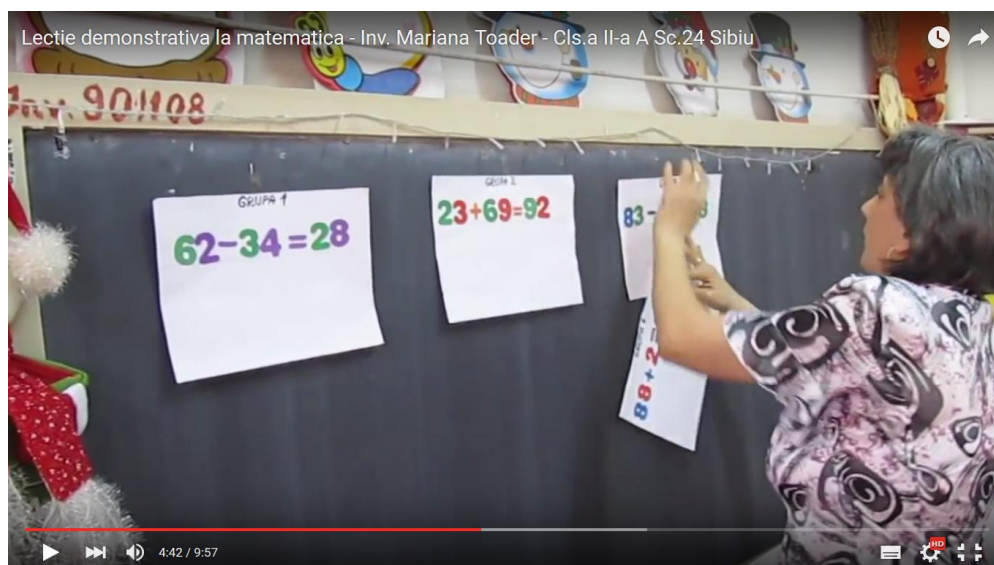

Figura 3. Cadru din prezentarea unei lecții publice la matematică în clasa a II-a.

Derularea integrală a secvenței video ulterioare le va permite studenților să dea răspunsuri la întrebările formulate sau să le pună titularului de curs.

Promovarea unor astfel de activități îi ajută pe viitorii învățători să nu preia informația ca atare, ci să o prelucereze critic, să-și formuleze niște întrebări pe baza celor observate și, eventual, să caute răspunsuri la ele.

- *Tutoriale.* Prin tutorial se subînțelege o lecție video care prezintă o activitate practică, altfel spus, este un mod de a explica cum se aplică un algoritm de acțiune pas cu pas pentru a rezolva o problemă de orice natură: copierea unui text, efectuarea unui calcul, pregătirea unor bucate, realizarea unui model de croșetare și a unor algoritmi mai complicați, gen organizarea unui calcul oral la lecțiile de matematică, efectuarea unor exerciții logopedice cu copiii de vârstă școlară mică, etc. Astfel, în momentul când titularul cursului vrea să demonstreze un algoritm de acțiune, pentru care ulterior este necesar de format o deprindere la studenți sau la viitorii lor elevi, este suficient să se demonstreze un tutorial corespunzător.
- O altă categorie de materiale video, care pot fi utilizate pentru susținerea digitală a orelor de prelegeri în procesul formării viitorilor învățători de clasele primare, sunt *Filmele didactice*. Filmul didactic este genul artei cinematografice, conceput să ajute publicul țintă (elevi, studenți, adulți) să însușească mai bine materialul predat[6]. Avantajul filmelor de acest gen constă în faptul, că acestea pot demonstra în detaliu cum se deschide o floare sau alta, cum se mișcă pistonul în cilindrul automobilului, cum se înmulțesc microbii periculoși și multe altele. Materialul video din film este obligatoriu susținut de comentariul corespunzător, expus într-o manieră adaptată publicului – țintă, cu utilizarea unei terminologii corecte din punct de vedere

științific. Filmele didactice de obicei se elaborează de către companiile de televiziune la comanda Ministerului Educației, adică în proiectarea și elaborarea acestora este implicat un grup impunător de specialiști, inclusiv experți din partea ministerului, regizori, scenariști, operatori profesional etc. Prin acest procedeu de elaborare, filmele didactice dobândesc o incontestabilă valoare formativă pentru viitorii absolvenți ai universității. Pentru specialitatea *Pedagogie în învățământul primar* pot fi utilizate în calitate de filme didactice o gamă largă de aceste produse din diferite domenii, atât filmele portrete dedicate scriitorilor autohtoni, filmele din seria Geografia Moldovei, Regulile de circulație, cât și filmele elaborate la comanda Ministerului Sănătății despre prevenirea diferitor maladii. În contextul sesizării de către viitorii învățători a claselor primare a unor situații specifice activității lor profesionale ulterioare, pot fi utilizate ca filme didactice și filmările lecțiilor publice, accesibile pe canalele Internet. Filmele didactice în multe cazuri au o durată semnificativă. În acest caz ar fi recomandabil, ca filmul respectiv să fie vizionat de către instruiți înaintea prelegerii, în cadrul vizionării ei fiind orientați de a observa anumite situații, necesare de discutat sau de interpretat în contextul prelegerii. De exemplu, pentru unitățile de curs, ce formează studenții pentru predarea limbii române în clasele primare, ar fi util de folosit în calitate de filme didactice filme ecranizări a unor opere literare, inițiind ulterior, cu studenții o discuție ce ar elucida următoarele aspecte: ce se pierde și/ sau ce se câștigă când se ecranizează un film după o carte; interpretarea semnificațiilor unor simboluri sau a unor imagini recurente, discutarea unor aspecte monografice: costume, obiceiuri, mentalități etc.

Concluzii

Prelegerea este fără îndoială cea mai frecventă alegere într-o abordare didactică tradițională, în special în sistemul de învățământ superior. Specificul didactic al instruiților actuali ai acestui sistem: audio – vizuali, reprezentați ai generației digitale, implică o necesitate de ajustare a formelor și conținuturilor prelegerilor la nevoile de formare și la specificul percepției informației de către auditoriu. În acest sens, cele mai eficiente mijloace didactice sunt acele, care permit combinarea comentariilor profesorului cu imagini vizuale, care ar ilustra în diferite moduri materialul necesar de studiat la curs. Forma statică a materialelor didactice, ilustrate de obicei prin slide-urile unei prezentări electronice pot fi combinate cu formele dinamice, prezentate prin secvențe video, tutoriale sau filme didactice. În condițiile aplicării mijloacelor didactice digitale, profesorul universitar are posibilitatea de a prezenta un volum mai mare de informație într-o manieră preferată de studenții contemporani, de a organiza evenimente ale învățării prin provocarea unor discuții, de a plasa instruiții în situații profesionale sau cvasi - profesionale. Acest lucru este deosebit de prețios în formarea viitorilor învățători, care prin specificul viitoarei lor activități trebuie să soluționeze situațiile profesionale, informația despre care o obțin în special prin observare vizuală.

Referințe bibliografice:

1. Regulamentul de organizare a studiilor în învățământul superior în baza Sistemului Național de Credite de Studiu, aprobat prin la ordinul Ministerului Educației nr. 1046 din 29 octombrie 2015;
2. Plan-cadru pentru studii superioare (ciclul I - Licență, ciclul II - Master, studii integrate, ciclul III – Doctorat), aprobat prin ordinul Ministerului Educației nr. 1045 din 29 octombrie 2015;
3. Cristea, Sorin *Dicționar de termeni pedagogici*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A.București, 1998, ISBN 973-30-5130-6
4. <https://creativecommons.org/licenses>, accesat pe 10 martie 2016
5. <https://www.youtube.com/watch?v=F0hUcnbi2c>, accesat pe 12 februarie 2016
6. <http://www.moldovenii.md/md/section/162>, accesat pe 9 martie 2016